

Sygn. akt I ACa 396/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 28 października 2015 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Ewa Tomaszewska
Sędziowie:	SA Marek Machnij SA Małgorzata Zwierzyńska (spr.)
Protokolant:	stażysta: Krzysztof Domitrz

po rozpoznaniu w dniu 14 października 2015 r. w Gdańsku na rozprawie

sprawy z powództwa T. W.

przeciwko Towarzystwu (...) Spółce Akcyjnej w W.

o zapłatę

na skutek apelacji stron

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 20 lutego 2015 r. sygn. akt I C 502/12

I. prostuje oznaczenie firmy pozwanego w sentencji zaskarżonego wyroku w ten sposób, że każdorazowo użyte słowo (...) ujmuje w cudzysłów;

II. zmienia zaskarżony wyrok:

1. w punkcie 1 (pierwszym) i 3 (trzecim) w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz powoda rentę w kwocie:

a) 6.726,33 zł (sześć tysięcy siedemset dwadzieścia sześć złotych 33/100) miesięcznie poczynając od dnia 1 kwietnia 2012 r. do dnia 28 lutego 2013 r., płatną z góry do dnia 10- ego każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami na wypadek opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, a w pozostałym zakresie oddala powództwo;

b) 6.718,50 zł (sześć tysięcy siedemset osiemnaście złotych 50/100) poczynając od dnia 1 marca 2013 r. do dnia 28 lutego 2014 r. płatną z góry do dnia 10- ego każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami na wypadek opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, a w pozostałym zakresie oddala powództwo,

c) 6.715,24 zł (sześć tysięcy siedemset piętnaście złotych 24/100) miesięcznie poczynając od dnia 1 marca 2014 r. do dnia 28 lutego 2015 r., płatną z góry do dnia 10- ego każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami na wypadek opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, a w pozostałym zakresie oddala powództwo;

d) 6.713,83 zł (sześć tysięcy siedemset trzynaście złotych 83/100) miesięcznie poczynając od dnia 1 marca 2015 r. , płatną z góry do dnia 10- ego każdego miesiąca wraz z ustawowymi odsetkami na wypadek opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, a w pozostałym zakresie oddala powództwo.

2. w punkcie 3 (trzecim) dodatkowo w ten sposób, że ponad kwotę zasądzoną w punkcie 2 (drugim) zasądza od pozwanego na rzecz powoda dalszą kwotę 9.975 (dziewięć tysięcy dziewięćset siedemdziesiąt pięć złotych) z ustawowymi odsetkami od dnia 26 listopada 2014 r. do dnia zapłaty, a w pozostałym zakresie oddala powództwo;

3 . w punkcie 4 (czwartym) w ten sposób, że zasądza od pozwanego na rzecz powoda dalszą kwotę 2.106,10 zł (dwa tysiące sto sześć złotych 10/100) tytułem zwrotu kosztów postępowania ;

III. oddala obie apelacje w pozostałej części ;

IV. zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.044,80 zł (jeden tysiąc czterdzieści cztery złote 80/100) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;

V. nie obciąża powoda kosztami postępowania apelacyjnego;

VI. zasądza od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Gdańsku kwotę 1.240,85 zł (jeden tysiąc dwieście czterdzieści złotych 85/100) tytułem nieuiszczonych kosztów sądowych w postępowaniu apelacyjnym.

SSA Marek Machnij SSA Ewa Tomaszewska SSA Małgorzata Zwierzyńska

Sygn.akt I ACa 396 /15

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z dnia 20 lutego 2015 r. w punkcie pierwszym zasądził od pozwanego Towarzystwa (...) Spółki Akcyjnej na rzecz powoda T. W. kwotę po 6.637 zł miesięcznie płatną do dnia 10 –ego każdego miesiąca, poczynając od dnia 1 kwietnia 2012 r. wraz z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, z tym ustaleniem, iż renta zawiera świadczenie wypłacone już powodowi przez pozwanego we wskazanym okresie z tytułu renty ze względu na zwiększone potrzeby . W punkcie drugim Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 167,432 zł z ustawowymi odsetkami od kwoty 156.778,09 zł od dnia 3 kwietnia 2012 r, do dnia zapłaty oraz od kwoty 10.653,91 zł od dnia 26 listopada 2014 r. do dnia zapłaty. W punkcie trzecim Sąd oddalił powództwo w pozostałym zakresie, w punkcie czwartym zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 6.199 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, a w punkcie piątym nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa kwotę 12.354 zł tytułem kosztów sądowych w zakresie opłaty stosunkowej oraz kwotę 3.136,99 zł tytułem wydatków, w punkcie szóstym odstąpił od obciążania powoda kosztami procesu.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

W dniu 25 kwietnia 1996 r. powód uległ wypadkowi komunikacyjnemu, na skutek którego doznał złamania trzonu kręgu 5 z przemieszczeniem odłamków i uszkodzeniem rdzenia kręgowego oraz powstaniem porażień kończyn dolnych i niedowładów kończyn górnych.

Prawomocnym wyrokiem z dnia 13 lutego 1998 r., wydanym w sprawie o sygn. akt I C 224/97, Sąd Wojewódzki w Elblągu zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 96.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 7 lipca 1997 r. tytułem zadośćuczynienia, kwotę 5.950 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 7 lipca 1997 r. tytułem odszkodowania, nadto rentę za okres od dnia 7 lipca 1997 r. do dnia 12 lutego 1998 r. w kwotach po 1.050 zł miesięcznie płatną do dnia

ostatniego każdego miesiąca oraz rentę za okres od dnia 13 lutego 1998 r. w kwocie po 1.350 zł miesięcznie płatną do dnia ostatniego każdego miesiąca z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności, a w pozostałym zakresie powództwo oddalił.

Sąd Wojewódzki w Elblągu w trakcie procesu w oparciu o opinie biegłych ustalił, że trwały uszczerbek na zdrowiu powoda będący wynikiem wyłączenia podstawowych funkcji życiowych, kalectwa, którą czynią powoda bezradnym życiowo i zdany wyłącznie na pomoc innych ludzi, wynosi 100 %. Powód utracił całkowicie zdolność do pracy zarobkowej i zwiększyły się jego potrzeby, co uzasadniało przyznanie powodowi odpowiedniej renty z uwzględnieniem przyczynienia się powoda do zdarzenia, które Sąd Okręgowy w Elblągu określił na 5%.

W dniu 10 października 2006 r. przed Sądem Rejonowym w Malborku strony zawarły ugodę, na mocy której pozwany zobowiązał się zapłacić powodowi dodatkowo rentę wyrównawczą z tytułu zwiększonych potrzeb w kwocie 300 zł miesięcznie poczynając od marca 2006 r.

W piśmie z dnia 15 grudnia 2011 r. powód wniósł do pozwanego o podwyższenie renty z tytułu zwiększonych potrzeb do kwoty 6.136 zł płatnej od 1 grudnia 2011 r. z góry do 10-tego dnia każdego miesiąca oraz wypłatę kwoty 176.374,44 zł tytułem wyrównania świadczenia rentowego za okres od dnia 1 grudnia 2008 r. do dnia 30 listopada 2011 r.

W odpowiedzi na wniosek pozwany, w piśmie z dnia 18 stycznia 2012 r. poinformował powoda, że podwyższył wysokość renty na zwiększone potrzeby do kwoty 1.780 zł, obejmującej koszty opieki, zakupu leków, maści i kremów pielęgnacyjnych, środków opatrunkowych oraz cewników i środków do higieny. Jednocześnie pozwany przyznał powodowi tytułem wyrównania świadczenia rentowego za okres od grudnia 2008 r. do marca 2012 r. łącznie kwotę 21.671,27 zł. Przy tym przyznając powyższe świadczenie, pozwany uwzględnił stopień przyczynienia się powoda do szkody ustalony na 5 %. Zgodnie z powyższym, pozwany wypłacił powodowi tytułem wyrównania świadczenia rentowego kwotę 21.671,27 zł oraz bieżące świadczenia w wysokości 1.780 zł miesięcznie tytułem renty na zwiększone potrzeby.

Powód ma obecnie 38 lat. Od 2004 r. bezpłatną opiekę nad nim sprawuje narzeczona J. C., która ze względu na zakres sprawowanej opieki nad powodem nie pracuje. Powód wymaga bowiem między innymi cewnikowania, ubierania, mycia, przygotowania mu posiłków, sadzania na wózek inwalidzki, na którym też porusza się z pomocą J. C. - powód na wózku może odpychać się tylko nadgarstkiem i poruszać się tylko po równej płaszczyźnie. Powód wypracował jedynie proste czynności, jak trzymanie widelca, czy szczoteczki, potrafi zjeść posiłek po uprzednim przygotowaniu. Przy tym kontakt intelektualny z powodem jest normalny. Ponadto J. C. pomaga powodowi w rehabilitacji, wykonuje masaże i ćwiczenia. Przy tym powód ma około 200 cm wzrostu i około 120 kg wagi, w związku z czym wykonywanie powyższych czynności, w tym podnoszenie powoda jest znacznie utrudnione. J. C., sprawując opiekę nad powodem korzysta z rękawiczek do toalety powoda, podkładów przy cewnikowaniu, cewników zewnętrznych, lignokainy, worków do zbiórki moczu, podaje powodowi środki przeciwbólowe w postaci ketonalu, używa kremów, które wzmacniają skórę.

W ramach sprzętu rehabilitacyjnego powód dysponował urządzeniem do masażu stóp, natomiast posiadany materac rehabilitacyjny nie spełnia swojej funkcji. Powód korzysta również z poduszek przeciwoleżynowych, które wymagają naprawy.

Powód systematycznie korzysta z konsultacji lekarza POZ, z poradni urologicznej, neurologa i chirurga. Przyjmuje leki na układ moczowy, spastykę, których koszt wynosi około 200 zł miesięcznie, leki ochronne na wątrobę oraz leki nasenne.

Powód otrzymuje z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dodatek pielęgnacyjny:

- od dnia 1 marca 2009 r. do dnia 28 lutego 2010 r. w wysokości 173,10 zł miesięcznie,
- od dnia 1 marca 2010 r. do 28 lutego 2011 r. w wysokości 181,10 zł miesięcznie,

- od dnia 1 marca 2011 r. do dnia 29 lutego 2012 r. w wysokości 186,71 zł miesięcznie,

- od dnia 1 marca 2012 r. w wysokości 195,67 zł miesięcznie.

Potrzeby powoda w zakresie rehabilitacji i opieki były niedoszacowane i istniały przed kwietniem 2009 r. Powód jako osoba o dużym stopniu niepełnosprawności wymaga wielokierunkowej rehabilitacji, a także stałej, codziennej opieki drugiej osoby i pomoc ta jest niezbędna przy: ubieraniu, przebieraniu się, myciu całego ciała, czynnościach higienicznych, wychodzeniu z domu, robieniu części zakupów, praniu, przygotowywaniu i podawaniu posiłków, przechodzeniu z łóżka na wózek i odwrotnie, wsiadaniu do samochodu.

Powód wymaga także bezpośredniej opieki nad własną osobą (pełna pomoc przy wszystkich codziennych czynnościach domowych - wstawaniu z łóżka, myciu, przygotowywaniu i spożywaniu posiłków, podawaniu napojów w ciągu dnia, zmianie pozycji ciała, wykonywaniu ćwiczeń przez powoda, wykonywanie ćwiczeń z powodem przez opiekuna) w wymiarze 6-7 godzin na dobę, pomocy w pracach domowych w wymiarze 2-3 godzin na dobę, pomocy przy wyjściu z domu i załatwianiu spraw poza domem w wymiarze 1-2 godzin na dobę - łącznie od 9 do 12 godzin opieki dziennie. Koszt korzystania z opieki nieinstytucjonalnej wynosi 15 zł za 1 godzinę. Powód wymaga bowiem wykonania ćwiczeń przez osobę opiekującą się nim oraz przez dużą wagę powoda opieka może być nad nim trudniejsza i wymagać większego wysiłku. Jednocześnie koszt zatrudnienia opiekuna, który będzie mieszkał razem z osobą pozostającą pod opieką i stale się nią zajmował, to około 2.000 zł miesięcznie plus koszty utrzymania.

Ponadto ze względu na złożoną niepełnosprawność powód wymaga zaopatrzenia w przedmioty umożliwiające i ułatwiające codzienne funkcjonowanie. W tym zakresie powód wymaga zaopatrzenia w dobrej jakości łóżko z regulowaną wysokością całego łóżka, i oddzielnie regulowanym położeniem części górnej i dolnej, materac przeciwoleżynowy, wózek inwalidzki z napędem elektrycznym, którego średni koszt to około 20.000 zł, poduszkę przeciwoleżynową do wózka, której koszt to 1.200 zł. Powód wymaga również podnośnika, który umożliwi przemieszczanie się, np. z łóżka na wózek. Powód powinien posiadać wózek kąpielowo-sanitarny, którego koszt wynosi 1.800 zł i nie jest refundowany przez NFZ. Brak jest natomiast wskazań medycznych dla zakupu parapodium - urządzenia służącego do pionizacji i poruszania się. Powód powinien posiadać natomiast pionizator, który finansowany jest przez NFZ w wysokości 2.000 zł raz na 4 lata przy koszcie pionizatora wynoszącym 3.000 zł, a także dostosowane sztuczce, aparat do golenia, grzebień z zapięciem na rękę w cenie około 50 zł za sztukę. W kosztach sprzętu rehabilitacyjnego niezbędne jest uwzględnienie kosztów napraw i wymiany zużytych elementów, co dotyczy zwłaszcza wózka z napędem elektrycznym, gdzie zużyciu mogą ulec akumulatory i średnie miesięczny wydatek nie powinien przekroczyć 300 zł. Powód powinien posiadać również wózek ręczny do transportu, którego koszt refundowany jest przez NFZ. Przy tym powód powinien być pionizowany codziennie i pionizacja może być prowadzona przez osobę opiekującą się powodem.

Powód wymaga także fizjoterapii - 2 razy tygodniowo po godzinie kinezyterapii w miejscu zamieszkania, która nie jest objęta zakresem świadczeń gwarantowanych i możliwość realizacji tego świadczenia w ramach publicznego systemu opieki zdrowotnej jest praktycznie bardzo trudna do uzyskania. Koszt 1 godziny fizjoterapii w warunkach domowych to około 60 zł bez kosztów dojazdu. W tym czasie powinien być wykonany masaż według konkretnych wskazań, a jednocześnie jednym z zadań fizjoterapeuty jest nauczanie opiekuna i pacjenta wykonywania ćwiczeń, w tym masażu i ćwiczeń regresyjnych, które służą rozciągnięciu przykurczonych tkanek.

Powód powinien natomiast samodzielnie wykonywać ćwiczenia usprawniające kończyn górnych i tułowia oraz powinien posiadać rotor lub inne urządzenie do tych ćwiczeń, które umożliwi samodzielnie wykonywanie ćwiczeń, co jest niezbędne przy ograniczeniu fizjoterapii do 2 godzin tygodniowo. Nie wymaga natomiast zaopatrzenia w sprzęt do fizjoterapii typu B., laser, pole magnetyczne, prądy ze względu na brak lub minimalną skuteczność tych metod.

Ponadto przynajmniej dwa razy w roku powód powinien korzystać z 3-4-tygodniowych turnusów rehabilitacyjnych (rehabilitacji stacjonarnej np. w sanatorium), przy tym koszt jednego turnusu przy wymaganej opiece nad powodem to około 3.500 zł.

Od strony neurochirurgicznej nie stwierdzono podstaw do opiniowania o zwiększeniu potrzeb powoda wskutek wypadku z dnia 25 kwietnia 1996 r., od kwietnia 2009 r. Rozmiar pomocy osób drugich i wymiar tej pomocy niezbędny do codziennej egzystencji powoda od kwietnia 2009 r. jest taki, jak przed kwietniem 2009 r. Powód wymaga pomocy całodobowej w zakresie wszystkich czynności zupełnie podstawowych jak jedzenie, mycie, sprawy toaletowe, przemieszczanie, przekładanie celem uniknięcia odleżyn. Uszkodzenie rdzenia kręgowego jest nieodwracalne, siła mięśniowa w zakresie unerwienia przez uszkodzony rdzeń kręgowy nie zostanie odzyskana. Stan powoda jest typowo stabilny, bez poprawy, z niedowładem spastycznym, z kluczową rolą rehabilitacji .

Powód jest osobą, która z powodu porażenia kończyn dolnych i przerwania ciągłości rdzenia kręgowego ma zaburzenia czynności zwieraczy, bezwiednie oddaje mocz i stolec. Z powodu pęcherza neurogennego stosowane jest cewnikowanie. Powód jest pod kontrolą specjalisty urologa i wydawane przez niego zalecenia są wdrażane. Powód wymaga pomocy osoby drugiej celu opróżnienia worka z moczem podłączonego do cewnika oraz w zakresie wymiany cewnika. Ponadto konieczne jest stosowanie środków leczniczych - profilaktycznych leków przeciwko zakażeniu układu moczowego. W związku z powyższym łączny koszt materiałów medycznych i leków związanych z odprowadzeniem moczu - po uwzględnieniu częściowej refundacji z NFZ - wynosi około 724 zł i odpowiadają wymaganiom po 2009 r.

W ocenie Sądu pierwszej instancji roszczenie powoda o podwyższenie renty na zwiększone potrzeby ustalonej w wyroku Sądu Wojewódzkiego w Elblągu z dnia 25 kwietnia 1996 r., w sprawie o sygn. akt I C 224/97, a następnie w ugodzie zawartej przed Sądem Rejonowym w Malborku w dniu 10 października 2006 r., w sprawie o sygn. akt I C 85/06, a także w piśmie pozwanego z dnia 18 stycznia 2012 r., zasługiwało w znacznej części na uwzględnienie, a.

Źródłem obowiązku płacenia renty wynikający z ustawy może dotyczyć rent odszkodowawczych przyznawanych na podstawie art. 444 k.c. i art. 446 k.c. Z istoty unormowania zawartego w art. 907 § 2 k.c. wynika ograniczenie materialnej prawomocności wyroku w takim znaczeniu, że wyrok orzekający o obowiązku świadczenia renty wiąże materialnie tylko w okolicznościach przyjętych za podstawę orzeczenia, z tym, że zmiana może nastąpić jedynie w razie zmiany stosunków w stosunku do stanu, w jakim orzekano o rencie. W wypadku renty zasądzonej na podstawie art. 444 § 2 k.c. nowe okoliczności stanowiące podstawę stwierdzenia zmiany stosunków mogą dotyczyć zarówno sfery osobistej uprawnionego do renty lub zobowiązanego z tego tytułu, jak i zjawisk o charakterze obiektywnym, przy czym w każdym z tych wypadków decydujące znaczenie mają ich gospodarze następstwa (por. wyrok SN z dnia 02.04.2014 r., IV CSK 444/13, LEX nr 1455237). Zmiana stosunków, o której stanowi art. 907 § 2 k.c., nie musi być istotna, ale powinna uwzględniać sytuację majątkową stron, a także zmiany w zakresie stosunków, które stały się podstawą przyznania renty.

Mając powyższe na uwadze, w ślad za opinią biegłego sądowego z zakresu rehabilitacji medycznej, Sąd Okręgowy ustalił, że potrzeby powoda w zakresie rehabilitacji i opieki były niedoszacowane i istniały przed kwietniem 2009 r. Na skutek wypadku powód jest osobą o dużym stopniu niepełnosprawności, wymaga wielokierunkowej rehabilitacji, bezpośredniej opieki, i pomocy przy wyjściu z domu i załatwianiu spraw poza domem. Łączny wymiar takiej opieki wynosi zaś od 9 do 12 godzin dziennie, przy stawce godzinowej opieki nieinstytucjonalnej wynoszącej 15 zł uzasadnionej między innymi faktem, że przez dużą wagę powoda opieka może być nad nim trudniejsza i wymagać większego wysiłku. Za zasadne uznał zatem Sąd pierwszej instancji żądanie podwyższenia renty na zwiększone potrzeby w zakresie kosztów opieki w wysokości 4.725 zł miesięcznie, obejmującej dobowy wymiar opieki - określony na 10,5 godziny, przemnożony przez stawkę godzinową wynagrodzenia opiekuna i 30 dni. Oceny tej nie zmienia fakt, że opieka nad powodem sprawowana jest bezpłatnie przez J. C., gdyż do przyznania renty z tego tytułu wystarcza samo istnienie zwiększonych potrzeb jako następstwo czynu niedozwolonego. W rezultacie nawet bezpłatne sprawowanie opieki nad poszkodowanym przez członków jego rodziny lub opiekunkę nie pozbawia go roszczenia o rentę odpowiadającą wartości tej opieki. Przy uwzględnieniu zaś ogólnej reguły wyrażonej w art. 361 § 2 k.c., nie powinno budzić wątpliwości, że wysokość renty z tego tytułu nie może przekraczać wynagrodzenia osoby mającej odpowiednie kwalifikacje do wykonywania czynności opiekuńczych. Z kolei dla ustalenia wysokości tego rodzaju wynagrodzenia w pełni adekwatne pozostają stawki wynagrodzenia opiekunów ustalone w opinii biegłego.

Sąd Okręgowy uznał również, że po stronie powoda zachodzi konieczność stałych ponoszenia wydatków na rehabilitację, która nie zawsze jest dostępna w ramach świadczeń z Narodowego Funduszu Zdrowia, w takim zakresie, by zapewnić jak najlepsze jej efekty. Powód wymaga fizjoterapii - 2 razy tygodniowo po godzinie kinezyterapii w miejscu zamieszkania, która nie jest objęta zakresem świadczeń gwarantowanych, a koszt jednej godziny fizjoterapii w warunkach domowych to około 60 zł i miesięcznie kształtuje się w granicach 600 zł. Ponadto przynajmniej dwa razy w roku powód powinien korzystać z 3-4-tygodniowych turnusów rehabilitacyjnych, przy tym koszt jednego turnusu przy wymaganej opiece nad powodem to około 3.500 zł.

Powód może zatem domagać się w ramach żądania podwyższenia renty rekompensaty wydatków związanych z rehabilitacją, a jednocześnie wyliczenie roszczenia powoda w tej mierze w wysokości 1.037,50 zł nie jest zawyżone.

Treść opinii biegłych z zakresu rehabilitacji medycznej i urologii wskazuje także, że powód w związku z wypadkiem wymaga stosowania leków na spastykę mięśni oraz materiałów medycznych i leków związanych z odprowadzaniem moczu. Zaś koszt tych leków i materiałów medycznych odpowiadających wymaganiom powoda po 2009 r. wynosi łącznie 924 zł miesięcznie, która to kwota obejmuje wskazane w opinii biegłego sądowego urologa koszty (po uwzględnieniu częściowej refundacji z NFZ) w wysokości około 724 zł oraz wynikające z faktur i wydruków z internetowych aptek koszty leków na spastykę mięśni w wysokości 200 zł. Sąd Okręgowy nie uwzględnił natomiast kosztów zakupu lekarstw przeciwbólowych oraz leków na wątrobę, gdyż w opinii nie wynika, aby ich stosowanie od kwietnia 2009 r. pozostawało w związku przyczynowym z wypadkiem komunikacyjnym, któremu uległ powód.

Z opinii biegłego z zakresu rehabilitacji medycznej wynika ponadto, że potrzebny powodowi sprzęt rehabilitacyjny wymaga napraw i wymiany zużytych elementów, a średni miesięczny wydatek z tego tytułu nie powinien zaś przekroczyć 300 zł (k. 185). Zdaniem Sądu Okręgowego, wydatki w tym zakresie należy zaliczyć do cyklicznych i stałych kosztów podlegających uwzględnieniu w ramach renty z tytułu zwiększonych potrzeb. Nie stanowią natomiast takiego typu wydatków koszty zakupu sprzętu w postaci łóżka rehabilitacyjnego, materaca przeciwodleżynowego, wózka elektrycznego, poduszki przeciwodleżynowej, podnośnika, wózka sanitarnego, pionizatora i rotora, a także przyborów do golenia, czesania i specjalnych sztućców. Wprawdzie w opinii biegłego wskazano, że powód wymaga zaopatrzenia w przedmioty umożliwiające i ułatwiające codzienne funkcjonowanie oraz rehabilitację, jednak koszty te mają charakter jednorazowy i żądanie ich zwrotu mieści się roszczeniu o odszkodowanie, o którym mowa w art. 444 § 1 k.c. W konsekwencji powód nie może żądać rekompensaty powyższych wydatków w ramach renty z tytułu zwiększonych potrzeb.

Dalej Sąd pierwszej instancji wskazał, że zgodnie z przepisem art. 444 § 2 k.c., renta należy się poszkodowanemu między innymi z tytułu zwiększonych potrzeb, polegających na zapewnieniu opieki, pokryciu kosztów przejazdu, stałych kosztów leczenia, lepszego odżywiania, w tym koszty zakupu leków i środków higienicznych, koszty prywatnych wizyt lekarskich, rehabilitacji, także turnusy rehabilitacyjne, dojazdy na zabiegi i do lekarza itp. Mimo to żądanie powoda co do kwoty 150 zł obejmującej koszty środków czystości zł oraz 150 zł na dojazdy do placówek medycznych, rehabilitację, do aptek i sklepów nie może jednak zostać uwzględnione, bowiem powód nie wykazał, na jakiej podstawie obliczył żądane kwoty i nie przedstawił w tym zakresie stosownych dowodów .

Konkludując Sąd Okręgowy przyjął, że koszt zwiększonych potrzeb powoda w okresie objętym żądaniem pozwu wynosi 6.986,50 zł miesięcznie i obejmuje wskazane wcześniej koszty opieki (4.725 zł miesięcznie), koszty rehabilitacji (1.037,50 zł miesięcznie), koszty leków i materiałów medycznych (924 zł miesięcznie) oraz koszty konserwacji i naprawy sprzętu rehabilitacyjnego (300 zł miesięcznie), a uwzględniając następnie stopień przyczynienia się przez powoda do szkody ustalony na 5%, roszczenie powoda o podwyższenie renty jest zasadne do kwoty 6.637 zł [6.986,50 zł - (6.986,50 zł x 5%)].

W konsekwencji, Sąd w punkcie pierwszym wyroku, na podstawie art. 444 § 2 k.c. i art. 907 § 2 k.c., zasądził od pozwanego na rzecz powoda rentę na zwiększone potrzeby w kwocie 6.637 zł miesięcznie, płatną z góry do dnia 10-go każdego kolejnego miesiąca, poczynając od dnia 1 kwietnia 2012 r. wraz z ustawowymi odsetkami w przypadku opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat, o których orzeczono na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c.. Jednocześnie, mając

na uwadze, że pozwany dobrowolnie wypłacał na rzecz powoda z tytułu renty na zwiększone potrzeby kwotę 1.780 zł miesięcznie, Sąd ustalił, że wskazana renta zawiera świadczenie wypłacone przez pozwanego.

Za uzasadnione w części Sąd Okręgowy uznał żądanie zasądzenia renty uzupełniającej za okres od dnia 3 kwietnia 2009 r. do dnia 31 marca 2012 r. Począwszy od grudnia 2008 r. pozwany podwyższył powodowi rentę do kwoty 1.780 zł tytułem zwiększonych potrzeb i w tej wysokości przedmiotowe świadczenie jest wypłacane. Jednocześnie za okres od grudnia 2008 r. do marca 2012 r. pozwany wyrównał powodowi rentę wypłacając skapitalizowaną kwotę renty w wysokości 21.671,27 zł. W konsekwencji, pozwany wypłacił powodowi w okresie od dnia 3 kwietnia 2009 r. do dnia 31 marca 2012 r. kwotę 64.324,08 zł. Ponadto, powód otrzymuje z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych dodatek pielęgnacyjny, którego łączna wysokość w okresie objętym analizowanym żądaniem wyniosła 6.512,51 zł.

Wyliczając kwotę skapitalizowanej renty uzupełniającej za okres od dnia 3 kwietnia 2009 r. do dnia 31 marca 2012 r. Sąd ustalił, iż kwota należna za ten czas powodowi tytułem renty na zwiększone potrzeby wynosi 6.637 zł miesięcznie, a więc za wskazany okres powód powinien otrzymać łącznie kwotę 238.269 zł [(35 miesięcy x 6.637 zł) + (6.637 zł x 27 dni : 30 dni)]. W związku z tym, przy uwzględnieniu otrzymanej przez powoda kwoty renty oraz dodatku pielęgnacyjnego, suma skapitalizowanej renty uzupełniającej wynosi 167.432 zł (238.269 zł - 70.837 zł) i tę kwotę zasądono od pozwanego na rzecz powoda w punkcie drugim wyroku. Za zasadne Sąd Okręgowy uznał zasądzenie odsetek na podstawie art. 481 § 1 i 2 k.c. od kwoty 156.778,09 zł objętej pierwotnym żądaniem pozwu, od dnia jego wniesienia, tj. 3 kwietnia 2012 r., natomiast od pozostałej kwoty 10.653,91 zł od dnia rozszerzenia powództwa, za który przyjęto dzień sporządzenia pisma rozszerzającego powództwo, t o jest 26 listopada 2014 r. wobec nieczytelności stempla pocztowego znajdującego się na kopercie. W tym zakresie Natomiast w punkcie trzecim wyroku, na podstawie art. 6 k.c., art. 444 § 2 k.c. oraz art. 481 § 1 k.c. - a contrario oddalono powództwo w pozostałym zakresie

Sąd Okręgowy orzekł o kosztach procesu na mocy art. 100 i 102 k.p.c. Roszczenie powoda zostało uwzględnione ostatecznie w 86,10% (247.076 zł w stosunku do wartości przedmiotu sporu 286.959 zł) i w związku z tym w punkcie czwartym wyroku Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 6.199 zł tytułem kosztów zastępstwa procesowego, ustalonych w oparciu o § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t. jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 490) i rozliczonych w odpowiednim ułamku (86,10% x 7.200 zł).

W punkcie piątym 5 wyroku Sąd nakazał ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Gdańsku kwotę 12.354 zł tytułem nieopłaconych kosztów sądowych w zakresie opłaty stosunkowej, od której uiszczenia powód został zwolniony oraz kwotę 3.136,99 zł tytułem wydatków (kosztów opinii biegłych) tymczasowo poniesionych przez Skarb Państwa i nie pokrytych z zaliczki uiszczonej przez pozwanego w kwocie 700 zł.

W tym zakresie Sąd uwzględnił, że pozwany przegrał proces w 86,10% i według tego, na mocy art. 113 ust. 1 ustawy z dnia 28.07.2005r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (t. jedn. Dz. U. z 2010r. Nr 90 poz. 594 ze zm.) nakazano ściągnąć kwotę 12.354 zł stanowiącą część opłaty od pozwu (14.348 zł x 86,10%) oraz kwotę 3.136,99 zł stanowiącą pozostałą część kosztów sporządzenia opinii przez biegłych sądowych powołanych w sprawie. Obciążając pozwanego całością kosztów opinii biegłych, które łącznie wyniosły 3.836,99 zł. - Sąd miał na uwadze, że przeprowadzenie tych dowodów było dla powoda niezbędne do wywiedzenia swoich roszczeń co do zasadny. Powód nie miał bowiem innej możliwości dochodzenia roszczeń z tytułu swoich niedoszacowanych przez pozwanego a znacznie zwiększonych potrzeb, niż poprzez udokumentowanie tych okoliczności opiniami biegłych do spraw medycyny.

Sąd Okręgowy na podstawie art. 102 k.p.c. odstąpił natomiast od obciążenia powoda kosztami procesu, mając na uwadze jego sytuację materialną i zdrowotną (pkt 6 wyroku).

Apelację od tego wyroku wniosły obie strony.

Powód zaskarżył wyrok w zakresie punktu trzeciego oddalającego powództwo oraz w zakresie punktu czwartego, zarzucając mu:

1. naruszenie prawa materialnego - art. 444 k.c. przez jego niewłaściwe zastosowanie wobec przyjęcia, że renta z tytułu zwiększonych potrzeb nie obejmuje wydatków na zakup sprzętu, w tym sprzętu rehabilitacyjnego, pomimo że potrzeba korzystania z niego jest następstwem wypadku, oraz wobec przyjęcia, że renta z tego tytułu nie obejmuje wydatków na przejazdy i zakup środków higienicznych oraz specjalnego wyposażenia powoda wobec niemożności ścisłego udowodnienia wysokości tych kosztów;
2. naruszenie przepisów postępowania – art. 233 k.p.c. i art. 322 k.p.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie z uwagi na nieuwzględnienie w kwocie renty na zwiększone potrzeby wydatków na przejazdy, środki higieniczne i specjalnego wyposażenia powoda wobec niemożności ścisłego udowodnienia wysokości tych kosztów i jednocześnie możliwości i podstaw do ich szacunkowego określenia przez Sąd;
3. naruszenie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie wskutek przyjęcia, że na koszty procesu składają się wyłącznie koszty wynagrodzenia zawodowego pełnomocnika, bez uwzględnienia kosztów podróży do sądu.

W oparciu o powyższe zarzuty skarżący domagał się zmiany wyroku poprzez zasądzenie na rzecz powoda od pozwanego dodatkowo:

1. renty z tytułu zwiększonych potrzeb w kwocie po 7.284,11 zł miesięcznie płatnej w terminie do dnia 1- ego każdego miesiąca poczynając od kwietnia 2012 r. z ustawowymi odsetkami w razie opóźnienia w płatności którejkolwiek z rat;
2. kwoty 30.410,96 zł z tytułu zwiększonych potrzeb powoda za okres od dnia 3 kwietnia 2009 r. do dnia 31 marca 2012 r. z ustawowymi odsetkami od dnia 26 listopada 2014 r.;
3. kwoty 2.340,24 zł tytułem zwrotu wydatków pełnomocnika na dojazdy do sądu.

Skarżący wniósł także o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania apelacyjnego zgodnie ze spisem kosztów.

Natomiast pozwany zaskarżył wyrok w części:

1. zasądzającej na rzecz powoda w punkcie pierwszym rentę:
  - a) za okres od dnia 1 marca 2012 r. do dnia 28 lutego 2013 r. w kwocie ponad 3.152,13 zł miesięcznie , to jest co do kwoty 3.485 zł;
  - b) za okres od dnia 1 marca 2013 r. do dnia 28 lutego 2014 r. w kwocie ponad 3.144,30 zł miesięcznie, to jest co do kwoty 3.493 zł;
  - c) za okres od dnia 1 marca 2014 r. do dnia 28 lutego 2015 r. w kwocie ponad 3.141,04 zł , to jest co do kwoty 3.496 zł ;
  - d) za okres od dnia 1 marca 2015 r. w kwocie ponad .141,04 zł miesięcznie to jest co do kwoty 3.496 zł ;
2. zasądzającej na rzecz powoda w punkcie drugim skapitalizowaną rentę za okres od dnia 3 kwietnia 2009 r. do dnia 31 marca 2012 r. w kwocie ponad 49.349,02 zł, to jest co do kwoty 118.082 zł;
3. rozstrzygnięcia o kosztach procesu w punktach czwartym i piątym.

Zaskarżonemu wyrokowi pozwany zarzucił:

1. rażące naruszenie prawa procesowego – art. 233 §1 k.p.c. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów oraz dowolne rozważenie materiału dowodowego i w konsekwencji:

a) pominięcie przy ustaleniu renty należnej powodowi okoliczności, iż pobiera on w okresie od 1 kwietnia 2012 r. świadczenie pielęgnacyjne, co powinno skutkować obniżeniem renty o wysokość tego świadczenia;

b) pominięcie przez Sąd wniosków z opinii biegłego z zakresu rehabilitacji medycznej wskazującej, że koszty naprawy, konserwacji sprzętu oraz turnusów rehabilitacyjnych są kosztami doraźnymi podlegającymi refundacji na podstawie stosownych rachunków;

c) uznanie przez Sąd wbrew zasadom logicznego rozumowania i doświadczenia życiowego, że koszty naprawy, konserwacji sprzętu rehabilitacyjnego mają charakter świadczeń powtarzających się, gdy tymczasem są to koszty doraźne, co skutkowało uwzględnieniem tych kosztów w wysokości renty;

d) pominięcie przez Sąd wniosków z opinii biegłego z zakresu rehabilitacji medycznej wskazującej, że maksymalny koszt zatrudnienia opiekuna mieszkającego z powodem wyniósłby 2.000 zł, co doprowadziło do błędnego uznania przez Sąd, iż odpowiednią kwotą z tytułu opieki jest kwota 4.725 zł miesięcznie;

2. rażąco naruszenie prawa procesowego – art. 227 k.p.c. poprzez oddalenie wniosku dowodowego z dokumentu – artykułu prasowego zawierającego zestawienie dochodów osiąganych przez osoby zatrudnione na terenie M. , a który to dowód pozwalał ustalić, że miesięczne wynagrodzenie osoby zatrudnionej na stanowisku opiekuna domowego wynosi 1.455 zł brutto;

3. rażąco naruszenie prawa materialnego – art. 444 § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię i niewłaściwe zastosowanie i w konsekwencji zasądzenie na rzecz powoda zbyt wysokiej renty i renty skapitalizowanej poprzez uwzględnienie kosztów opieki przekraczających wynagrodzenie profesjonalnych opiekunów oraz wydatków mających charakter doraźny, a cykliczny i stały;

4. rażąco naruszenie prawa materialnego – art. 361 k.c. poprzez jego niezastosowanie i naruszenie zasady minimalizacji szkody poprzez uwzględnienie kosztów opieki rażąco przekraczającej maksymalne wynagrodzenie za tego typu usługi w miejscu zamieszkania powoda;

5. rażąco naruszenie prawa procesowego i materialnego – art.6 k.c. w związku z art. 232 k.p.c. poprzez uznanie, iż powód udowodnił, że:

a) ponosi stałe i cykliczne wydatki na naprawę i konserwację sprzętu rehabilitacyjnego;

b) ponosi koszty 3-4 tygodniowych turnusów rehabilitacyjnych i że stanowią one stałe i cykliczne wydatki;

6. błąd w ustaleniach faktycznych polegający na pominięciu przez Sąd, że od dnia 1 kwietnia 2012 r. powód pobiera świadczenie pielęgnacyjne;

7. niewyjaśnienie wszystkich okoliczności sprawy, zwłaszcza co do wysokości otrzymywanego przez powoda świadczenia pielęgnacyjnego począwszy od dnia 1 kwietnia 2012 r.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwany wnosił o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w zaskarżonej części, zasądzenie na jego rzecz od powoda kosztów postępowania apelacyjnego, ewentualnie o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

Ponadto skarżący wnosił o dopuszczenie dowodu z wydruku ze strony internetowej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych na okoliczność ustalenia wysokości otrzymywanego przez powoda świadczenia pielęgnacyjnego, z wydruku artykułu prasowego załączonego do pisma procesowego pozwanego z dnia 12 maja 2014 r. na okoliczność ustalenia wysokości wynagrodzenia opiekuna domowego w rejonie zamieszkania powoda, ewentualnie o zwrócenie się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o informację co do kwoty wypłaconych powodowi od dnia 1 kwietnia 2012 r. z tytułu świadczenia pielęgnacyjnego i dopuszczenie dowodu z udzielonej odpowiedzi.

Każda ze stron wniosła o oddalenie apelacji strony przeciwnej.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Obie apelacje jedynie w części zasługiwały na uwzględnienie.

Sąd Apelacyjny aprobuje i przyjmuje za własne ustalenia faktyczne poczynione przez Sąd pierwszej instancji, co w takim wypadku nie wymaga ponownego ich przytaczania.

W znacznej mierze Sąd Apelacyjny podziela również oceną materiału dowodowego dokonaną przez Sąd Okręgowy, tym samym uznając za chybiony zarzut naruszenia art. 233 §1 k.p.c. podniesiony przez pozwanego, co zostanie omówione w dalszej części rozważań; natomiast zarzut ten podniesiony przez powoda w odniesieniu do konstatacji Sądu Okręgowego o niewykazaniu przez powoda wysokości kosztów ponoszonych na dojazdy i środki higieniczne okazał się trafny.

Sąd Okręgowy oddalił żądanie powoda domagającego się z tego tytułu kwoty 300 zł miesięcznie w ramach renty na zaspokojenie zwiększonych potrzeb (po 150 zł na koszty przejazdów do lekarzy i po 150 zł na środki higieniczne i środki czystości) uznając, iż powód nie wykazał, na jakiej podstawie koszty te obliczył i nie zaoferował na te okoliczności stosownych dowodów. Jednakże zgodnie z ugruntowanym w orzecznictwie poglądem, Sąd, ustalając wysokość renty z tytułu zwiększonych potrzeb, nie jest zobowiązany do drobiazgowej dokładności. W tym zakresie może kierować się wskazaniem zawartymi w art. 322 k.p.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 lipca 2011 r., sygn.akt II CSK 682/10, LEX nr 951296). Słusznie zatem skarżący zarzuca, iż powyższa konkluzja nie uwzględnia treści art. 322 k.p.c., który pozwala w sprawach naprawienie szkody gdy ściśle jej udowodnienie nie jest możliwe lub nader utrudnione, na zasądzenie odpowiedniej sumy według swej oceny opartej na rozważeniu wszelkich okoliczności sprawy.

Konkluzja ta sprzeczna jest ponadto z wcześniej wyrażonym stanowiskiem Sądu meriti, który w całości dał wiarę zeznaniom świadka J. C., która szczegółowo opisała między innymi charakter i rodzaj czynności higienicznych wykonywanych przy powodzie niezbędnych do zapewnienia jego możliwie dobrego funkcjonowania, a także sposób organizowania powodowi wyjazdów na wizyty lekarskie. Szeroki zakres koniecznej opieki nad powodem i związanych z tym kosztów różnego rodzaju wynika także ze szczegółowej opinii biegłego z zakresu rehabilitacji, której Sąd meriti dał wiarę .

Z przywołanych wyżej zeznań świadka J. C. wynika, iż powód systematycznie korzysta z porad lekarzy różnej specjalności, nie zawsze możliwe jest zorganizowanie wizyty domowej. Z zeznań tych wynika również, co zresztą znalazło potwierdzenie w opinii biegłego, że przy toalecie i zabiegach związanych z cewnikowaniem powoda z uwagi na częstotliwość tych zabiegów częściej niż przeciętnie pościel ulega zabrudzeniu, należy ją prać co 2 - 3 dni, co generuje zwiększone koszty z tytułu zużycia środków piorących, a także środków odkażających. Zgodzić się należy ze skarżącym, iż dokładne wyliczenie tego typu wydatków jest trudne, przy tym skoro są one niewątpliwie związane ze stanem zdrowia powoda będącego następstwem wypadku, to nie ma podstaw do wyeliminowania ich co do zasady z renty należnej z tytułu zwiększonych potrzeb.

Nie jest przy tym istotne, co podkreślał zresztą Sąd Okręgowy odwołując się do ugruntowanego w tej materii orzecznictwa, czy uprawniony rzeczywiście potrzeby te zaspokaja, gdyż na tle art. 444 §2 k.c. Istotne jest jedynie, czy określone zwiększone potrzeby pojawiły się na skutek zdarzenia, za które odpowiedzialność ponosi pozwany.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, zasady doświadczenia życiowego pozwalają przyjąć - w świetle stanu rzeczy wyłaniającego się przede wszystkim z wiarygodnych zeznań J. C. - iż kwota 150 zł dochodzona przez powoda z tytułu wydatków na środki czystości i środki higieny osobistej w przypadku powoda większe niż przeciętnie, nie jest zawyżona.

W ten sam sposób Sąd Apelacyjny ocenił żądanie kwoty 150 zł miesięcznie na dojazdy do placówek medycznych, zważywszy na niekwestionowaną potrzebę stałego korzystania z opieki lekarskiej przez powoda, która rzecz jasna

może różnie się kształtować w różnych miesiącach; różny może też być dystans do pokonania samochodem w poszczególnych miesiącach, niemniej jednak uśredniona kwota 150 zł może być uznana za kwotę pozwalającą przynajmniej częściowo zaspokoić potrzeby logistyczne powoda.

W konsekwencji w tym zakresie apelacja powoda co do zasady podlegała uwzględnieniu, jednak dochodzoną przezeń z tego tytułu kwotę 300 zł należało pomniejszyć o 5 % przyczynienia się powoda do zdarzenia, co daje 285 zł miesięcznie i o tę sumę została podwyższona renta bieżąca należna powodowi od dnia 1 kwietnia 2012 r. zasądzona w punkcie pierwszym zaskarżonego wyroku, jak i renta skapitalizowana z punktu drugiego za cały okres skapitalizowanej tej renty, to jest za 35 miesięcy od kwietnia 2009 r. do końca marca 2012 r. W przypadku renty skapitalizowanej dało to sumę 9.975 zł, podlegającą zasądzeniu z ustawowymi odsetkami od dnia 26 listopada 2014 r. do dnia zapłaty, to jest od dnia przyjętego przez Sąd a quo za datę rozszerzenia powództwa. W tym miejscu zasygnalizować należy, iż szczegółowy sposób wyliczenia bieżącej renty podwyższonej na skutek częściowego uwzględnienia apelacji powoda zostanie przedstawiony w dalszej części rozważań, przy okazji omawiania zarzutów apelacji pozwanego.

Apelacja powoda natomiast nie była zasadna w dalszej części, to jest jeśli chodzi o podwyższenie renty z uwagi na wydatki na zakup sprzętu rehabilitacyjnego i zaopatrzenia medycznego.

Kodeks cywilny reguluje prawa do renty umownej w art. 903 k.c., stanowiąc, iż jedna ze stron zobowiązuje się względem drugiej do określonych świadczeń okresowych. Wprawdzie renta dochodzona w niniejszej sprawie wynika z deliktu, lecz niektóre rozwiązania przewidziane w art. 903 - 907 k.c. mogą być przydatne także przy ocenie stosunków, w których zobowiązanie do renty wynika ze stosunków pozaumownych (por. G. Bieniek i inni, Komentarz do k.c. Księga trzecia. Zobowiązania. tom II Wyd. Prawnicze W-wa 1997 r str. 511) Należy w związku z tym wskazać, iż renta tradycyjnie spełnia funkcję alimentacyjną, celem spełnianych świadczeń z reguły jest bowiem dostarczanie uprawnionemu środków utrzymania (tak E. Niezbecka komentarz do art. 903 k.c. System Informacji Prawne LEX).

W ocenie Sądu Apelacyjnego, wydatki uprawnionego z tego tytułu – a przypadku renty przyznanej na podstawie art. 444 § 2 k.c. z tytułu zwiększonych potrzeb – aby mogły być finansowane w ramach renty - muszą cechować się pewną powtarzalnością, systematycznością, gdyż tylko takie wydatki będą zgodne z istotą poszczególnych świadczeń okresowych. Ma to szczególne znaczenie w przypadku roszczeń dochodzonych od zobowiązanego z tytułu szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym, gdzie roszczenia te obejmują nie tylko rentę (art. 442 §2 k.c.), ale także naprawienie wszelkich kosztów łącznie z wyłożeniem z góry sumy potrzebnej na koszty leczenia (art. 444 §1 k.c.), oraz jednorazowe odszkodowanie (art. 447 k.c.). W związku z tym konieczne staje się rozważanie, czy potencjalny wydatek winien być finansowany w ramach renty z tytułu zwiększonych potrzeb, czy też w ramach innych świadczeń przysługujących poszkodowanemu.

Analiza stanów faktycznych będących przedmiotem orzeczeń tak Sądu Najwyższego jak i sądów powszechnych skłania do wniosku, iż konieczną cechą wydatków objętych rentą z art. 444 §2 k.c. jest ich powtarzalny, stały charakter, (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2005 r., sygn.akt III CK 392/04, LEX nr 177203, wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 sierpnia 2008 r., sygn.akt VI ACa 176/09, LEX nr 1120234), chociaż zdaniem Sądu Apelacyjnego powtarzalność nie musi być utożsamiana z ich comiesięczną częstotliwością, zgodną z regularnością płaconej renty (art. 904 k.c.). Natomiast jednorazowe wydatki np. na zakup samochodu przystosowanego do potrzeb osoby niepełnosprawnej podlegają finansowaniu w ramach roszczenia odszkodowawczego, o jakim mowa w art. 441§1 k.c. (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 31 maja 2001 r., sygn.akt V CKN 253/00, LEX nr 52406, z dnia 15 października 2014 r., V CSK 632/13, LEX nr 1604656) .

W konsekwencji postulowane przez powoda kwoty z tytułu sprzętów zaopatrzenia medycznego czy też rehabilitacyjnego, nie mogą być finansowane w ramach renty z tytułu zwiększonych potrzeb. Co do zasady są to bowiem wydatki jednorazowe, a wprawdzie w przypadku zużycia czy też awarii sprzętu zachodzi konieczność kupna nowych, trudno jednak w przeciwieństwie do innych wydatków, przewidzieć powtarzalność i częstotliwość takiego zakupu. W tym zakresie zarzut naruszenia art. 444 §2 k.c. okazał się chybiony.

Apelacja pozwanego okazała się uzasadniona w zakresie, w jakim nie został uwzględniony przez Sąd a quo fakt pobierania przez powoda dodatku pielęgnacyjnego w okresie, za jaki została zasądzona na jego rzecz bieżąca renta.

Z ustaleń Sądu pierwszej instancji wynikało, że powód świadczenie takie pobiera od marca 2009 r., przy czym z oświadczenia pełnomocnika powoda na rozprawie apelacyjnej wynikało, iż nie kwestionuje on, iż w okresie objętym zarzutem apelacji pozwanego, to jest od marca 2012 r. do chwili obecnej powód nadal ten zasiłek pobiera.

Zbędne zatem było zwracanie się do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o informację wskazaną we wniosku dowodowym zgłoszonym w apelacji (punkt piąty), co skutkowało jego oddaleniem. Z kolei informacja o wysokości dodatku pielęgnacyjnego w poszczególnych latach wynika z komunikatów Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych publikowanych w urzędowym publikatorze Monitor Polski, co czyniło niecelowym przeprowadzanie dowodu z wydruku ze strony internetowej Zakładu Ubezpieczeń Społecznych (punkt czwarty wniosków apelacyjnych).

Skoro zwiększone potrzeby powoda są częściowo pokrywane poprzez otrzymywany dodatek pielęgnacyjny, to w konsekwencji o jego wysokości należy obniżyć rentę przysługującą od pozwanego. Sąd Okręgowy zaniechał tego w odniesieniu do renty bieżącej, należnej od kwietnia 2012 r., mimo iż uczynił tak w odniesieniu do renty skapitalizowanej zasądzonej w punkcie drugim zaskarżonego wyroku.

Skutkowało to korektą wyroku w punkcie pierwszym poprzez obniżenie renty o wysokość zasiłku. Ponieważ jednak jego wysokość zmieniała się co roku w okresie marzec 2012 – marzec 2015 r., to kwotę jednorodnie przyjętą przez Sąd Okręgowy od kwietnia 2012 r. należało rozbić na poszczególne lata przyjmując za początek marzec każdego roku, gdyż od tego miesiąca zgodnie z Komunikatem Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jest ustalana wysokość dodatku na dany rok. Wyjątkiem był pierwszy rok zasądzenia renty bieżącej, to jest 2012 r., gdzie renta została zasądzona od kwietnia – w tym względzie wadliwie pozwany domagał się zmiany wyroku co do renty już począwszy od marca 2012 r.

Zatem renta miesięczna od kwietnia 2012 r. do końca lutego 2013 r. z kwoty 6.637 zł została obniżona o kwotę 195,67 zł (M. P. z 2012 r. poz. 90) co daje 6.441,33 zł, ponieważ jednak na skutek częściowego uwzględnienia apelacji powoda (o czym mowa była wyżej) doszło także do zmiany wyroku w punkcie trzecim oddalającym powództwo, miesięczna renta została podwyższona o 285 zł miesięcznie, co w sumie daje kwotę 6.726,33 zł.

Analogicznie Sąd Apelacyjny postąpił w stosunku do renty za dalsze lata, i tak:

- renta za okres od dnia 1 marca 2013 r. do dnia 28 lutego 2014 r. z kwoty 6.637 zł została obniżona o dodatek pielęgnacyjny w kwocie 203, 50 zł (M. P. z 2013 r. poz. 95), co daje kwotę 6.433,50 zł, a po powiększeniu jej o 285 zł daje 6.718,50 zł miesięcznie;

- renta za okres od dnia 1 marca 2014 r. do dnia 28 lutego 2015 r. z kwoty 6.637 zł została obniżona o dodatek pielęgnacyjny w kwocie 206, 76 zł (M. P. z 2014 r. poz. 165), co daje kwotę 6.430,24 zł, a po powiększeniu jej o 285 zł daje 6.715,24 zł miesięcznie;

- renta za okres od dnia 1 marca 2015 r. z kwoty 6.637 zł została obniżona o dodatek pielęgnacyjny w kwocie 208, 17 zł (M. P. z 2015 r. poz. 213), co daje kwotę 6.428,83 zł, a po powiększeniu jej o 285 zł daje 6.713,83 zł miesięcznie.

W pozostałej części apelacja pozwanego okazała się niezasadna.

Nie mogą ostać się zarzuty pozwanego kwestionujące wyliczone przez Sąd Okręgowy koszty opieki osób trzecich, przy czym skarżący kwestionuje przede wszystkim przyjętą stawkę za godzinę, nie zaś wymiar czasowy tej opieki, ustalony przez Sąd meriti na 10, 5 godziny na dobę, co stanowi uśrednienie niezbędnego czasu szacowanego przez biegłego na przedział od 9 do 12 godzi na dobę.

Skarżący stawiając ten zarzut wskazuje na uchybienie art. 233 § 1 k.p.c. z uwagi na nieuwzględnienie wniosku z pisemnej opinii biegłego wskazującej początkowo na kwotę 2.000 zł jako wynagrodzenie opiekuna całodobowo zamieszkującego z powodem (bez kosztów utrzymania), a także nieuwzględnienie wydruku artykułu prasowego

odnoszącego się do stawek opiekunek domowych. Skutkowało to także zdaniem skarżącego naruszeniem prawa materialnego, art. 361 k.c. oraz art. 444 §2 k.c.

Nie podzielając powyższych zarzutów i w pierwszej kolejności odnosząc się do zarzutów naruszenia prawa procesowego Sąd Apelacyjny wskazuje, iż Sąd Okręgowy dostrzegając pierwotną tezę biegłego z zakresu rehabilitacji wyrażoną w opinii pisemnej z dnia 15 stycznia 2013 r. słusznie oparł się na zmodyfikowanym wniosku tego biegłego z późniejszej opinii z dnia 14 kwietnia 2014 r. oraz wyjaśnieniach złożonych na rozprawie w dniu 11 lipca 2014 r. W konsekwencji odnosząc się do okoliczności rozpoznawanej sprawy, gdzie z uwagi na wzrost i wagę powoda oraz zakres szerokiej opieki nie sposób poprzestać na typowych stawkach wynagrodzenia osób sprawujących opiekę nad osobami niezdolnymi do samodzielnej egzystencji. Zgodnie ze stanowiskiem biegłego zaaprobowanym przez Sąd Okręgowy, stawka opieki nieinstytucjonalnej waha się między 10 zł a 20 zł (opinia z dnia 14 kwietnia 2014 r.), natomiast stawka stosowana przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej - 12 zł (wyjaśnienia biegłego złożone na rozprawie). Zatem kwota 15 zł za godzinę przyjęta przez Sąd Okręgowy w ślad za biegłym nie wydaje się być kwotą zawyżoną, właśnie gdy uwzględni się cechy osobnicze powoda, skutkujące koniecznością zatrudnienia osoby o odpowiednich warunkach fizycznych i predyspozycjach psychicznych do jego codziennej pielęgnacji, obejmującej częste manipulacje ciałem w ciągu dnia przy zabiegach higienicznych, rehabilitacyjnych, przeciwoleżynowych itd.

Z tego względu informacja o dochodach opiekunów domowych wykonujących swoją pracę w warunkach standardowych przedstawiona w złożonym do akt sprawy wydruku artykułu prasowego (k. 445) nie mogła być miarodajna dla ustalenia realnych kosztów opieki nad powodem, adekwatnej do jego indywidualnej sytuacji, nietypowej ze względu na jego wzrost, wagę i szeroki zakres czynności pielęgnacyjno - rehabilitacyjnych.

Z tej też przyczyny nie sposób czynić Sądowi pierwszej instancji zarzutu z uwagi na nieuwzględnienie danych zawartych w tym artykule. Zwrócić należy przy tym uwagę, iż wbrew stanowisku apelującego, Sąd a quo nie oddalił tego wniosku dowodowego pozwanego - w istocie nie zajął żadnego stanowiska co do tego wydruku, a jedynie nie uwzględnił danych z niego wynikających. Bezprzedmiotowy jest zatem zarzut apelacji w zakresie naruszenia art. 227 k.p.c. , gdyż zgodnie ze stanowiskiem Sądu Najwyższego, wyrażonym między innymi w postanowieniu z dnia 3 lutego 2014 r.,(I PK 263/13, LEX nr 1646076), do naruszenia tego przepisu może dojść między innymi wówczas, gdy zostanie wykazane, że sąd odmówił przeprowadzenia dowodu na fakty mające istotne znaczenie w sprawie. Takiej decyzji procesowej w odniesieniu do wspomnianego dowodu Sąd Okręgowy nie podjął.

Natomiast Sąd Apelacyjny oddalił wniosek dowodowy zawarty w apelacji dotyczący dopuszczenia dowodu z przywoływanego przez pozwanego wydruku artykułu (punkt 4 wniosków apelacyjnych), jako nieprzydatny w niniejszej sprawie ze względów wskazanych wyżej.

W konsekwencji nie sposób zgodzić się także ze skarżącym co do naruszenia art. 361 k.c. oraz art. 444 §2 k.c. przez Sąd Okręgowy.

Zarzut naruszenia art. 444 §2 k.c. pozwany podnosi także co do uwzględnienia w kwocie renty kosztów bieżącej konserwacji sprzętu rehabilitacyjnego oraz kosztów turnusów rehabilitacyjnych. Uzasadnienie tego zarzut przedstawione w apelacji zdaje się wskazywać, iż za zwiększone stałe potrzeby podlegające finansowaniu w ramach renty pozwany uznaje jedynie te potrzeby, których konieczność zaspokojenia pojawia się stale co miesiąc, pozostałe natomiast uważa za potrzeby doraźne, jednorazowe, a które mogą być refundowane po przedstawieniu stosownych dokumentów potwierdzających poniesienie tego wydatku.

Ze stanowiskiem takim nie sposób się zgodzić.

Jak już wyżej wskazano przy okazji omawiania zarzutów apelacyjnych powoda, renta ze swej istoty stanowi zobowiązanie jednej ze stron do spełnienia na rzecz drugiej strony świadczeń okresowych; w przypadku renty należnej na podstawie art. 444 § 2 k.c. jej celem jest zapewnienie uprawnionemu możliwości sfinansowania tych stałych, powtarzalnych potrzeb, które zwiększyły swój zakres lub wręcz dopiero pojawiły się na skutek deliktu. Oczywistym jest, iż częstotliwość ponoszenia wydatków na zaspokajanie danej potrzeby może być różna w zależności, od tego,

jakie sfery życia dana potrzeba dotyczy; inaczej bowiem kształtują się wydatki np. na codziennie zażywane leki czy też codziennie zużywane środki opatrunkowe, a inaczej na okresowe, lecz konieczne wizyty u lekarzy różnej specjalności, okresowe masaże czy systematyczne aczkolwiek nie codzienne ćwiczenia z wykwalifikowanym terapeutą.

Niewątpliwie powód wymaga uczestnictwa w kilkutygodniowych turnusach rehabilitacyjnych, które zgodnie z niekwestionowanymi przez pozwanego ustaleniami faktycznymi winny odbywać się co najmniej dwa razy w roku. Nie ma zatem żadnego uzasadnienia dla traktowania tego wydatku jako niepodlegającego finansowaniu w ramach renty z tytułu zwiększonych potrzeb, skoro jest on powtarzalny i konieczny w skali całego roku. Ta ostatnia okoliczność nie może być przeszkodą w ujęciu jego stosownej części w miesięcznej racie renty – taki sposób jego finansowania należy uznać za racjonalny, gdyż dzięki temu powód ma realną możliwość przeznaczenia części otrzymywanej kwoty na poczet koniecznego przyszłego wyjazdu w celach rehabilitacyjnych.

W ten sam sposób należy potraktować wydatki na konserwację sprzętu, z którego stale korzysta powód. Wydatki te można porównać do bieżących kosztów eksploatacji samochodu, które mogą kształtować się różnie w każdym miesiącu użytkowania pojazdu, niemniej jednak na podstawie danych z dłuższego przedziału czasowego możliwe jest ich uśrednienie; niewątpliwie tego typu wydatki są niezbędne alby można było bezpiecznie korzystać z samochodu. Analogicznie zatem należy ocenić wydatki na konserwację używanego przez powoda sprzętu, co w przypadku powoda dotyczy przede wszystkim wózka elektrycznego, gdzie zużyciu mogą ulec akumulatory. Powód przy tym jest skazany na prowadzenie fotelowo – łózkowego trybu życia, zatem tym bardziej istotne dla niego jest zapewnienie możliwości stałego dysponowania sprawnym sprzętem zaopatrzenia medycznego. Wyjaśnić przy tym należy, iż stanowisko biegłego co do charakteru wydatków z tego tytułu (to jest doraźny czy powtarzalny), na które powołuje się pozwany w uzasadnieniu apelacji, nie jest wiążące dla Sądu, gdyż kwalifikacja danego kosztu stanowi sferę stosowania prawa materialnego, co jest zastrzeżone dla Sądu orzekającego.

Całkowicie chybiony jest przy tym zarzut nieudowodnienia przez powoda faktu ponoszenia wydatków na konserwację sprzętu oraz turnusy rehabilitacyjne.

Stanowisko judykatury przywołane zresztą przez Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku, zgodnie z którym przyznanie renty z tytułu zwiększonych potrzeb nie jest uzależnione od wykazania, że poszkodowany potrzeby te faktycznie zaspokaja, należy uznać za utrwalone (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 marca 1976 r., IV CR 50/76, OSNC 1977/1/11, wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 28 stycznia 2014 r., V ACa 655/13, LEX nr 1428104, wyrok Sądu Apelacyjnego w Łodzi z dnia 17 czerwca 2014 r. I ACa 232/14 LEX nr 1496479). Dodatkowo, na marginesie wyjaśnić należy, iż stawiany przez skarżącego w tym względzie zarzut naruszenia art. 6 k.c. jest nietrafny także i dlatego, że przepis ten rozstrzyga o ciężarze dowodu w sensie materialnoprawnym i wskazuje, kogo obciążają skutki niewypełnienia obowiązku udowodnienia istnienia prawa. Do jego naruszenia dochodzi natomiast wówczas, gdy sąd orzekający przypisuje obowiązek dowodowy innej stronie niż ta, która z określonego faktu wywodzi skutki prawne. Okoliczność, czy określony podmiot wywiązał się ze swojego obowiązku udowodnienia faktów, z których wywodzi skutki prawne, nie należy już do materii objętej dyspozycją art. 6 k.c., a stanowi aspekt mieszczący się w domenie przepisów procesowych (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 kwietnia 2014 r., II CSK 405/1, LEX nr 14801316).

W związku z powyższym Sąd Odwoławczy nie podzielił dalej idących dalej idących zarzutów apelacji pozwanego.

Dalej wskazać należy, iż częściowe uwzględnienie obu apelacji jedynie w nieznacznym stopniu wpłynęło na stopień wygrania sporu w zakresie żądań zgłaszanych przed Sądem pierwszej instancji, gdyż ostatecznie żądanie powoda zostało uwzględnione w 90 %, co stanowi jedynie wzrost o 3 % w stosunku do proporcji wygrania sprawy przyjętej przez Sąd Okręgowy i co do zasady nie wymagała ona ingerencji Sądu Odwoławczego w rozstrzygnięcie o kosztach.

Sąd Odwoławczy zobligowany był jednak uwzględnić także i ten zarzut apelacji powoda kwestionujący pominięcie przez Sąd a quo w kosztach zasądzonych na rzecz powoda kosztów z tytułu dojazdu pełnomocnika na rozprawę. Koszty te jako wydatki pełnomocnika zgodnie z art. 98 §3 k.p.c. wchodzi w skład kosztów prosu należnych stronie reprezentowanej przez fachowego pełnomocnika.

Strona powodowa zgłosiła to żądanie na rozprawie w dniu 6 lutego 2015 r., koszty obejmowały dojazd pełnomocnika na cztery rozprawy na trasie G. – S. (w tym podróż powrotną) wynoszące łącznie 2.340 zł, co jest kwotą odpowiednią zważywszy na długość trasy oraz stawkę tzw. kilometrówki ustaloną na podstawie rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 25 marca 2002 r. w sprawie warunków ustalania oraz sposobu dokonywania zwrotu kosztów używania do celów służbowych samochodów osobowych, motocykli i motorowerów niebędących własnością pracodawcy (Dz. U. z 2002 r., Nr 27, poz. 271 ze zm.). Zgodnie z oświadczeniem pełnomocnika na rozprawie apelacyjnej, podróż odbyła się samochodem o pojemności skokowej silnika powyżej 900 cm³, długość trasy wynosi co najmniej 350 km w jedną stronę, zatem przy stawce 0, (...) za kilometr koszt przejazdu w dwie strony wynosi 585,06 zł, co przy czterech terminach rozpraw, na które stawiała się pełnomocnik powoda, daje kwotę 2.340,24 zł. W konsekwencji zgłoszone przez pełnomocnika żądanie kwoty 2.340 zł z tego tytułu mieści się w tej kwocie, a ponieważ powództwo zostało ostatecznie uwzględnione w 90 %, to zmieniając wyrok w punkcie czwartym zasądzono na rzecz powoda dalszą kwotę 2016 zł tytułu kosztów procesu. z

Mając powyższe względy na uwadze Sąd Apelacyjny na mocy art. 386 §1 k.p.c. zmienił częściowo zaskarżony wyrok w punkcie pierwszym i trzecim, w sposób opisany w sentencji, oraz w punkcie czwartym. W pozostałej części oddalił obie apelacje na mocy art. 385 k.p.c. oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego na mocy art. 108 §1 k.p.c. i art. 100 k.p.c. uwzględniając stopień wygrania przez każdą ze stron postępowania apelacyjnego.

Apelacja powoda została uwzględniona w 35%, co Sąd Apelacyjny wyliczył w następująco: 13. 395 zł stanowi sumę dodatkowo zasądzonej kwoty 9.975 zł oraz kwoty 3.420 zł tytułem renty podwyższonej o 285 zł za okres 12 miesięcy. Stopień uwzględnionego żądania przy wartości przedmiotu zaskarżenia 38.177 wynosi zatem 35 %. Skutkowało to zasądzeniem stosownej części kosztów postępowania obejmujących wynagrodzenie pełnomocnika obliczonym na podstawie § 6 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (t.j. Dz. U. z 2013, poz. 490) oraz stosownej części kosztów dojazdu pełnomocnika na rozprawę wynoszących w całości 585,06 zł.

Apelacja pozwanego została uwzględniona jedynie w 3% biorąc pod uwagę wartość przedmiotu zaskarżenia 285.722 zł oraz różnicę, o jaką obniżono rentę bieżącą, to jest o 208,17 zł przyjmując najkorzystniejszy dla pozwanego wariant, co za 12 miesięcy daje kwotę 2.498, 04 zł. Pozwala to na obciążenie pozwanego w całości kosztami własnej apelacji zgodnie z art. 100 k.p.c. zdanie drugie.

Z kolei mając na uwadze trudną sytuację życiową i materialną powoda Sąd Apelacyjny uznał za celowe nieobciążanie powoda kosztami postępowania apelacyjnego należnymi pozwanemu od nieuwzględnionej części apelacji powoda oraz nieuiszczonymi kosztami sądowymi w postępowaniu apelacyjnym w zakresie części opłaty od apelacji (art. 102 k.p.c. oraz art. 113 ust. 4 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r., o kosztach sądowych w sprawach cywilnych - tj. Dz. U. z 2014 r., poz. 1025 ze zm.). Natomiast nieuiszczonymi kosztami sądowymi obejmującymi stosowną część opłaty od apelacji powoda Sąd Apelacyjny obciążył pozwanego zgodnie z art. 113 ust. 1 uksc.

SSA Małgorzata Zwierzyńska SSA Ewa Tomaszewska SSA Marek Machnij